

**Dne 7. července 2016 jsem Vás od 18. hodiny pozval na podvečerní projížďku
se vzpomínkou na:**

150. výročí Chvalského míru

Akce probíhala následovně:

do 18 hod.- setkání cyklistů i necyklistů u pomníku v parku mezi Stoliňskou a Březeckou ulicí, u zastávky MHD Chvaly (<https://mapy.cz/s/Pbba>), krátká vzpomínka,

18 15 hod. - odjezd do Štěrbohol,

19 00 - 19 45 hod. Štěrboholy – vzpomínka s místním kronikářem na prusko - rakouská válčení na severovýchodě Prahy,

od 20 00 hod. - návrat

Do/ze Štěrbohol lze vždy využít následující základní cyklistické trasy, první dvě cca po trase přesunu části pruské armády od Kbel, Satalic ke Štěrboholům v r. 1757.

trasa: západní : <https://mapy.cz/s/Qf6y> z HP, (jednosměrky v Jahodnici)
<https://mapy.cz/s/Qcml> do HP

trasa: střední : <https://mapy.cz/s/QeZ6> (silniční)

trasa: východní : <https://mapy.cz/s/QIQB> z HP, (jednosměrky v Jahodnici)
<https://mapy.cz/s/Qo1Z> do HP
<https://mapy.cz/s/Qo2D>

(východní varianty přes Xaverovský háj jsou klidnější)

Dne 7. Července jsme se sešli u na Chvalech, po úvodních informacích ke Chvalskému míru, uzavřenému zde přesně před 150 lety - v r. 1866, zanedlouho po bitvě u Hradve Králové. Přes Dolní Počernice, Jahodnici jsme dojeli do Šterbohol, k památníku bitvy z Prusko – Rakouské bitvy z r. 1757. Zde nás již čekal zdejší kronikář, pan J. Pláteník. Více než celou hodinu udržel naši pozornost i včetně všech dětí vyprávěním a dokumenty o prusko - rakouském válčení na severovýchodě Prahy, o dalším osudu šterboholského válečnického hrobového pole.

Na zpáteční cestě jsme se docela žízňiví zastavili v krásně zrekonstruovaném parku v Dolních Počernicích, v jedné hospůdce v systému „Cyklisté vítání“. Zde se nám opravdu zalíbilo, měli jsme si co říci. Dále jsme proto pokračovali až za tmy a raději přes Xaverovský háj jsme dorazili do HP. Ve Svěpravicích u kapličky jsme se rozloučili a rozjeli po Počernicích, na Prahu 14, či do Kbel.

Památník bitvy u Šterbohol

Štěrboholský kronikář – pan Pláteník je muž na svém místě.

V Dolních Počernicích jsme jako cyklisté byli opravdu pestře uvítáni.

Naše večerní rozloučení ve Svěpravicích

Fotky: P. Strunz, P. Uzel

I. Prusko – rakouská válka 1866 a Chvalský mír.

(Dobrým informačním zdrojem je Wikipedie - https://cs.wikipedia.org/wiki/Prusko-rakouská_válka)

Válka mezi [Pruskem](#) a [Rakouskem](#) z roku 1866 zaujímá nezastupitelné místo v dějinách střední Evropy. Stala se jednou z hlavních příčin pádu politického systému, vytvořeného po porážce císaře Napoleona, který přežil více jak půl století. Rakouské a pruské soupeření o hegemonii v německém prostoru a jeho budoucí směřování bylo nakonec rozhodnuto válkou.

V roce 1862 se stal kancléřem pruské politiky Bismarck, vojenskou strategii určoval Moltke (starší). Rozhodli se vytlačit Rakousko z Německého spolku a převzít jeho vedoucí roli. Bylo jasné, že se rakouský císař svého postavení ve Spolku dobrovolně nevzdá a spor se bude řešit na válečném poli.

Záminka války byla nalezena ve sporu o území Šlesvicka a Holštýnska, které obě mocnosti ještě jako spojenci dobyly r. 1864 na Dánsku. Po diplomatických rozmíškách obsadili Prusové 7. června 1866 Holštýnsko a směřovali nezvratně k válce.

Nebezpečná roztržka mohla být ještě vyřešena na Frankfurtském sněmu 14. června 1866. Namísto smíru zde ale došlo k rozporu, ve kterém se členové spolu rozdělili na dvě strany. Většina německých států stála na straně Rakouska, ale vojensky a v bojích na našem území, jej podporovalo pouze Sasko.

Pruské velení naplánovalo vpád do Čech ze třech směrů – Labská armáda měla přejít přes Šluknovský výběžek na Českolipsko, I. armáda přes Liberecko k Jičínu a II. armáda překročila hraniční průsmyky na Náchodsku a Trutnovsku. V době, kdy pruské jednotky přecházely hranice (jednotlivé armády postupně od 22. do 26. června), přesunoval rakouský vrchní velitel, polní zbrojmistr Ludvík von Benedek, většinu své armády teprve z Moravy do Čech. K prvním srážkám došlo v severních Čechách u Kuřívod, Svijan - Podolí (26. června) a Mnichova Hradiště (28. června), další následovaly i ve východočeských lokalitách - u Trutnova a Náchoda (27. června), České Skalice a Nového Rokytníka (28. června), Jičína, Dvora Králové nad Labem a Svinišťan (29. června). Prusové ve všech bitvách - kromě Trutnova – poměrně snadno vítězili a postupovali za rakouskými sbory, které se soustřeďovaly u Hradce Králové.

Prusové měli k dispozici národnostně jednotnější armádu, vzdělanější důstojnictvo, gramotnější mužstvo, i když s nižší fyzickou připraveností než Rakušané. Dále měli výkonnější zpravodajskou službu a momentálně i početnější zálohy, jež jim skýtalo včasné zavedení všeobecné branné povinnosti.

Na bojištích v té době rozhodovala pěchota. Ta rakouská svým vybavením (pušky předovky byly přesnější, ale nabíjely se vestoje a byly až 2,5 x pomalejší ve střelbě než pruské jehlovky) i koncepcí vedení boje, velení, zaostávala za pruskou. Ona zaostávala v rámci rakouské armády i za jezdeckem a zejména dělostřelectvem. Rakouské dělostřelectvo bylo totiž již 3 roky vybaveno novými kanóny s drážkovaným vývrtem hlavně. Obsluhy děl byly dobře vycvičené, na rakouské straně se ze dvou třetin rekrutovaly z českých zemí. Ovládaly svou „profesí“ mnohem lépe než Prusové a při obratnějším vedení jim mohly průběh války pořádně „osolit“, když už zřejmě nemohly zvrátit její výsledek.

Válka v roce 1866 byla první válkou, v níž obě strany použily k nástupu do výchozích postavení dopravu po železnici, telegraf, politickou propagandu.

V čele rakouské armády stanul 62. letý polní zbrojmistr Ludvík August von Benedek, který možná udělal pár taktických chyb, ale také měl nepříliš schopné lidi v generálním štábu a velel konzervativním způsobem, kdy dorozumívání mezi jednotlivými veliteli bylo velmi zdlouhavé a často vznikala chaos.

Rakouský velitelský sbor z větší části nebyl schopen vést válku na úrovni doby. Na rakouské straně chyběla i větší vůle ve vedení války vytrvat, přestože se v týlu postupujících pruských armád množily zásobovací problémy, propukla epidemie cholery a podcenit se nedala ani nespokojenost civilního obyvatelstva

Když dne 30 června zjistil, že za 4 dny ztratila jeho armáda přes 30 tis mužů (mrtví, ranění, zajatí), přitom útočící Prusové přišli o 7 000 mužů – proto požádal císaře o uzavření míru, dostal však zamítavou odpověď. Dne 2. července proto oznámil do Vídně, že se odváží svést bitvu s Prusy u Hradce Králové.

Bitva u Hradce Králové.

*Tam u Králového Hradce
lítaly tam koule prudce
z kanonů a flintiček
do ubohejch lidiček...*

Rozhodující bitva se proto odehrála západně od Hradce Králového. Dne 3. července se zde již od 6 hodin střetávaly obě armády v bitvě, v níž bojovalo více než 400 000 mužů a 1 500 děl.

Jezdci v dobových uniformách

FOTO: Michael Polák, Právo

Dopoledne útočící 1. pruská armáda dosáhla pouze nevelkého terénního zisku, její tlak tlumilo rakouské dělostřelectvo.

Pruský tlak ale potom zesílil, dorazila 2 pruská armáda od Josefova a dobyla důležitá středová místa, např. Chlum. Rakouský protiútok provedený kolem 15. -16. hodiny již narazil na velké síly nepřítele. Za 20 minut ztratil jeho I. sbor na deset tisíc mužů, přibližně polovinu svého stavu, na mrtvých, raněných a zajatých. Místo, kterým byl veden hlavní směr útoku, bylo později nazváno „Úvozem mrtvých“.

Při zvyšujícím se pruském tlaku vydal mezi 16. a 17. hodinou Benedek rozkaz k ústupu. Nastala poslední fáze bitvy. Pruské vedení rozpoznalo, že nepřítel počíná vyklizovat svá postavení a je tudíž vhodná chvíle k dovršení vítězství energickým pronásledováním.

Prusové ztratili v bitvě 9 172 mužů (mrtvých, raněných, pohřešovaných a zajatých), Rakušané a Sasové však celkem mužů 44 313. Tato bitva znamenala smrt pro asi 11 000 koní...

U obce Střezetice byl 1. 7. 2016 odhalen bronzový pomník zdejší jezdecké srážky, sousoší představuje těžce raněného koně a vojáka. Je to příběh dvou velkých kamarádů, kteří spolu prožili dlouhá léta těžké vojenské služby. A nyní kůň, živý tvor s duší, žádá svého pána, aby mu pomohl od bolesti tak jako to dělal vždycky.

Bitva u Hradce Králové vytvořila zcela novou situaci a vynutila si proto na obou stranách nová diplomatická rozhodnutí. Rakušané okamžitě 4. července nabídli Prusům uzavření příměří, které bylo odmítnuto.

Doboví pozorovatelé se nestačili probrat ze šoku, jak mohla habsburská monarchie – na jejíž vítězství se v londýnských sázkových kancelářích uzavíraly sázky v poměru sedm ku jedné – utrpět tak nečekanou a rychlou porážku. Od chvíle, kdy první pruský voják vstoupil na území Čech, až do bitvy u Hradce Králové uplynulo pouhých 11 dní!

I když Benedek hned po svém jmenování do čela severní armády vyslovil pochybnosti o své schopnosti a snažil se ze všech sil bitvu vyhrát, byl postaven před soud a označen za jediného viníka porážky. Nicméně soud prokázal, že se nejednalo pouze o chyby jedince, ale širšího velení, strategie, takže soud císař František Josef do konce r. 1866 zrušil.

Praha – H. Počernice – Chvalský mír

Praha za války:

https://cs.wikisource.org/wiki/V%C3%A1lka_z_roku_1866_v_%C4%8Cech%C3%A1ch,_jej%C3%AD_vznik,_d%C4%9Bje_a_n%C3%A1sledky/X._Praha_za_v%C3%A1lky

Dne 7. 7. dorazil pruský předvoj až do Chval, přirozeného strategického místa na východě od Prahy pro takové události. Proto se zde snadno zkontaktovali zástupci pruské strany a města Prahy, aby zde v odpoledních hodinách vyjednali podmínky obsazení Prahy pruským vojskem od 9. července v podobě uzavření tzv. „Chvalského míru“. Za pruskou stranu vedl tato jednání velitel přítomného pruského vojska podplukovník Ranisch. Jednání probíhala v hostinci u Jandů č. p. 2. na jeho místě dnes stojí v ulici Stoliňská, na rohu s Náchodskou ulicí výrazný dům č. p. 819.

O co se hlavně jednalo?

Sbor královského pruského vojska, který v Praze zůstane posádkou a jehož příchod započne 8. července. v 9. hodině, čítá 8000 mužů se 200 důstojníky. Velitelem celého tohoto sboru jest generál šlechtic Rosenberg- Gruszczyński, za místního velitele v Praze ustanoven jest výše jmenovaný podplukovník sám.

Veškeré jmění soukromé, společenské i obecní má zůstati nedotknuto, žádá se ale úplné zaopatření zde posádkou položeného vojska, jež, pokud možno, ubytuje se v kasárnách. Důstojníci ubytováni budou v panských domech.

Uznává se, že zaopatření posádky pro Prahu ustanovené nemá nésti jen město samo, že by to měla nésti celá země, to však velitelstvo král. Pruského vojska nemůže samo prováděti a lituje, že na svém místě nesetřvaly c. k. politické úřady, jež by v tom ohledu byly mohly vyhověti. Pro každého muže žádá se ráno půl lotu černé kávy a houska, k obědu polévka, půl libry masa a příkrm, k večeři maso a sklenice piva.

Všeliké dovážení potravy do města zůstane úplně svobodno a má se vůbec obchod a průmysl bez všeliké překážky svobodně provozovat. Veškerá místní policie se ponechá beze všeho obmezení obci, a jenom na požádání purkmistra poskytne se pomoc vojenská.

Veškeré stráže v městě mohou jako dosud i na dále obsazovati městské sbory, nebude-li jim to na obtíž; kdyby si toho však nepřály, obsadí stráže vojsko, jemuž na každý způsob vyhrazují se hlavní stráž na Staroměstském náměstí a u generálního komandanta. na Malé Straně, kdež velitel posádky a místní velitel městský také se ubytují.

Svoboda tisku nebude nijak obmezena, pod výminkou, že tisk ničím se nedotkne cti královského vojska pruského a Pruska vůbec.

V příštích dnech půjde tudy od Labské armády pruské 58.000 mužů, avšak vojsko toto se ve městě nezdrží a možno-li, snad ani městem nepůjde. Veškerá ohlášení k obyvatelstvu pražskému vydána budou v obou jazycích zemských, jakož dnes již první takové svolání bude vydáno.

Obraz JUDr. Václava Bělského, tehdejšího starosty Prahy, na kterém namaloval pro něj nelehký okamžik, kdy na Chvalech roku 1866 předává za přítomnosti arcibiskupa Schwarzenberga Prahu do okupační správy Prusům.

Kopie obrazu je vystavena na Chvalském zámku, (www.chvalskyzamek.cz) originál je na nedalekém Ctěnickém zámku u Vinoře (<http://muzeumprahy.cz/zamecky-areal-ctenice/>).

Na obrazu je na zdi provolání Františka Josefa ze 17. června 1866 - „Mým národům“ symbolicky přelepeno pruským letákem, proto jej zde máte k dispozici celé: https://cs.wikisource.org/wiki/V%C3%A1lka_z_roku_1866_v_%C4%8Cech%C3%A1ch,_jej%C3%AD_vznik,_d%C4%9Bje_a_n%C3%A1sledky#/media/File:M%C3%BDm_N%C3%A1rod%C5%AFm_1866.jpg

Prušáci měli v Čechách i zájmy politické, vydali památný manifest, vkládali velké naděje do oslovení Českého národa, jeho představitelů, ale Češi byli tehdy ještě poměrně značně loajální k Vídni a na nabídky nereagovali:

»Obyvatelé slavného království Českého!

Následkem války proti našemu přání od císaře Rakouského vedené přicházíme nikoliv jako nepřátelé a dobyvatelé, nýbrž s plnou úctou pro vaše dějinná a národní práva na vaši vlasteneckou půdu.

Nikoli vojnu a spoustu, nýbrž šetrnost a přátelství nabízíme všechněm obyvatelům bez rozdílu stavu, vyznání a národnosti.

Nedejte si od našich nepřátel a pomluvačů namluviti, že jsme snad z dobývavosti nynější válku způsobili. Rakousko nás k boji přinutilo, ježto nás s německými vládami přepadnout chtělo; avšak daleko jest od nás vzdálen úmysl, spravedlivým vašim tužbám po samostatnosti a volném národním vývoji odpor činit.

Přihlízejíce k mnohým skorem nedostižitelným obětem, které na vás císařská vláda, připravujíc se k nynější válce, již vyžádala, nechceme vám další břemena ukládati a nežádáme, aby někdo proti svému přesvědčení jednal, zejména chceme vaši svatou víru ctít a šetřit; nemůžeme však zjevného odporu strpět a úkladnou zradu přísně musíme trestat.

Jestliže nám po přátelsku přijdete vstříc, seznáte nás jakožto přátele a nikoli jakožto nepřátele.

Zvláště pak jednáte pošetile, když ze svých příbytků utíkáte, tyto pustošení vydávajíce. Moudřejší bude jednání vaše, když vojiny přátelsky uvítáte a ohledně potravin, kterých jim nutně potřebí jest, s nimi v míru pojednáte.

Vojenští velitelově nebudou pak od vás žádati více, než čeho nutně potřebují, budou vás majetek chrániti, kterýžto prchajíce, loupeži a drancování vydáváte.

Vše ostatní zůstavujeme s úplnou důvěrou Bohu Pánu zástupů! Zvítězí-li naše spravedlivá věc, pak nadejde snad také Čechům a Moravanům zase okamžik, ve kterémž by, jako Maďaři, svoje národní tužby mohli uskutečnit.

Nechť pak šťastná hvězda jejich štěstí navždy založí!

Pruské vrchní velitelství. «

Poražení Rakušané po prohře u H. Králové chránili vojensky především Vídeň, proto ustoupili zpět na Moravu, kde došlo k několika menším srážkám (např. 15. července u Tovačova). Poslední bitva celé války se odehrála 22. července u Lamače (dnes součást Bratislavy).

V té době již probíhaly intenzivní mírové rozhovory, které vyústily v mikulovské příměří (26. července) a později konečný srpnový pražský mír (23. srpna).

Mírová smlouva v Praze v srpnu 1866

Pražský mír je mírová smlouva z 23. srpna 1866, uzavřená mezi [Pruskem](#) a [Rakouskem](#), jež ukončila Prusko – Rakouskou válku. V ní byla zanesena ujednání, která byla již dříve naznačena v [předběžném míru](#) z [Mikulova](#) (26. července 1866) o novém uspořádání německy mluvícího obyvatelstva.

Cena, kterou habsburská monarchie za vojenský neúspěch zaplatila, nebyla zdánlivě vysoká. Pruskému království odstoupila vzdálené Holštýnsko a ve prospěch italského krále se zřekla Benátska. Ani válečné reparace v celkové sumě 20 milionů zlatých se nemohly výrazněji dotknout ekonomiky habsburské monarchie. Hlavní režisér válečného dramatu, pruský ministerský předseda Bismarck, totiž počítal s poraženým protivníkem jako s budoucím spojencem.

Důležité bylo však to, že císař František Josef se kvůli záruce územní integrity monarchie zřekl úřadu prezidenta Německého spolku, který v důsledku toho přestal fakticky existovat. O vývoji Německa a metodě jeho rychlého sjednocení napříště rozhodovalo Prusko a své šance rázně využilo. Toto byl pouze první krok ke vzniku sjednoceného Německa - po vítězné prusko-francouzské válce 1870–1871 zde pod pruskou patronací vznikl jednotný německý stát – Německé císařství a pruský král Vilém I. se stal německým císařem.

Habsburské monarchii navíc vyvstali dva nebezpeční „vnitřní nepřátelé“. Prvním byla část maďarské politické reprezentace, která využila oslabení státu a prosadila jeho dualistické uspořádání – roku [1867](#), který tak byl zrodem [Rakouska - Uherska](#).

Ale i rakouští Němci z větší části pochopili, že jim to (podobně jako Maďarům) upevní privilegované postavení mezi zbývajícími národy monarchie. Kromě toho i je zasáhlo „všeněmecké“ nadšení a lichotil jim rostoucí respekt evropských velmocí před sjednoceným Německem. Habsburská monarchie, která roku 1866 ztratila veškerý politický vliv na německé a italské záležitosti, mohla své mocenské ambice realizovat víceméně pouze na Balkáně, který se ale měnil v onen pověstný „sud prachu“. Vnitřně se ocitla pod vlivem „maďarské lobby“ a navenek ve vleku zahraniční politiky berlínského dvora, až roku 1918 dospěla ke svému rozpadu v důsledku I. světové války.

Události roku 1866 znamenaly mimo jiné definitivní konec ideje jednoho zemského národa v zemích Koruny české. Cesty jejich obyvatel českého a německého jazyka se rozdělily. Němci stále více vzhlíželi k Berlínu, zatímco Češi se rozhodovali mezi Vídní a Petrohradem. Loajalita k habsburské dynastii sice převažovala, nabývala však stále pragmatičtějších rysů, protože vídeňský dvůr poskytoval více „nevděčným“ Maďarům než „věrným“ Čechům.

Bitvu u Hradce Králové bychom mohli symbolicky označit jako předzvěst či začátek mocenského rozdělování Evropy ve 20. století, které bude iniciovat právě sjednocené Německo a které vyvrcholí dvěma světovými válkami. Kdo ví, kam by se ubíraly dějiny, kdyby v této bitvě Prusko prohrálo a následně by nedošlo ke vzniku v jeho duchu sjednoceného Německa

Ale stalo se a Prusko se tak zcela věnovalo posilování Německého císařství, Rakousko se občas až příliš silově věnovalo Balkánu, oba státy tím postupně směřovaly k osudné I. světové válce, součásti II. evropské třicetileté války.

II. Štěrboholy památník Prusko – rakouské bitvy z r. 1757.

(Prusové totiž zde měli své konkurenční vyřizování účtů s Rakouskem již i dříve, než pouze v r. 1866).

Ve druhém roce tzv. sedmileté války (1756–1763) se v bezprostřední blízkosti Horních Počernic odehrála jedna z nejkrvavějších bitev svedených kdy na území Čech – známá jako bitva u Prahy či u Štěrbohol.

Dne 6. května 1757 se zde střetlo na 120 000 pruských a „rakouských“ – císařských vojáků. Nástup pruských vojsk z prostoru Letňany – Kbely – Satalice byl také zčásti veden mezi Chvaly – Černým Mostem. Více než 25 tisícům z nich bitva přinesla smrt či zranění a Praze několik týdnů těžkého pruského obléhání, které např. poškodilo areál Pražského hradu apod.

Za rok uplyne v květnu 260 let od této události.

<http://www.bellum.cz/bitva-u-sterbohol.html>

<http://www.sterboholy.cz/o-sterboholec/vyroci-bitvy-u-sterbohol/>

Nový památník bitvy ve Štěrboholích (1757).

V popředí jsou náznaky základů původních památníků, které nepřežily konec II. světové války.

Pobyt pruských vojsk v Čechách v tomto roce včetně obléhání Prahy definitivně ukončila až **porážka Prusů v bitvě u Kolína** dne 18. června 1757.

Bitva u Kolína představovala zásadní zlom v průběhu sedmileté války. Vojska císařovny Marie Terezie utrpěla v roce 1756 a první polovině roku 1757 sérii těžkých porážek. Poblíž Kolína však v krvavé bitvě s několika dramatickými zvraty byla pruská vojska poražena, což je často označováno za znovuzrození Habsburské monarchie. Vítězství ovšem nebylo vhodně využito a pruský král Fridrich II. tak dostal příležitost svá vojska znovu zformovat, takže bitva nakonec nevedla ke konečné porážce Pruska, byť takový potenciál nejspíše měla. Sedmiletá válka skončila až v roce 1763 a Marii Terezii potvrdila ztrátu tradičně českého Kladska a většiny Slezska.

<http://www.bellum.cz/bitva-u-kolina.html>

<http://www.pocernice.cz/app/uploads/2016/06/CV-Cyklovýlety-jednodenní-náročné.pdf>

(V informaci jsou využity podklady z Brožury „Horní Počernice – procházka městskou částí Praha 20“ z r. 2015, internetové zdroje).

Petr Uzel

Cyklokoordinátor.